

Copertă: Ionuț Ardeleanu-Paici
Tehnoredactor: Alexandra Grigore
Secretar de redacție: Paulina Lămășanu

Fotografia de pe coperta 1:
RAJKO CORNEA / Tito și Stalin (fotomontaj)

Fotografiile de pe coperta 4:
DRAGOSLAV SIMIĆ / „Fermecătorule KGB, anunță-te!”
ANDA PETROVICI / Milan Petrović, Belgrad, 21 octombrie 2017
DRAGOSLAV SIMIĆ / Anda Petrovici, Belgrad, mai 2025

© 2025 Editura Paideia
Str. Tudor Arghezi nr. 15, sector 2
București, România
tel.: 021.316.82.10
e-mail: office@paideia.ro
www.paideia.ro
www.cadourialese.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SIMIĆ, DRAGOSLAV

**Fermecătorule KGB, anunță-te! : Radio „Jugoslavia liberă”
informează de la București** / Dragoslav Simić, Milan Petrović ;
trad. de Anda Petrovici. - Ed. a 2-a, rev., actualiz. și completată /
de Milan Petrović. - București : Paideia, 2024

ISBN 978-606-748-931-6

I. Petrović, Milan

II. Petrovici, Anda (trad.)

821.163.41

654.195.6

Dragoslav Simić   Milan Petrović

**FERMECĂTORULE KGB,
ANUNȚĂ-TE!**

Radio „Jugoslavia liberă”
informează de la București

Ediția a II-a, revăzută, actualizată și completată de Milan Petrović

Traducere de Anda Petrovici

paideia

București, 2025

Cuvânt înainte / Acad. Răzvan Theodorescu.....	5
Milan Petrović în emisiunea „Oamenii nevăzuți”, Radio Belgrad, 2 ianuarie 2008.....	9
Postul de radio înghițit de timp.....	11
Undele Dunării.....	17
Dorceoleanul și frumoasa în cizme soldățești.....	21
Hîrtia de indigo și afacerile secrete.....	29
Cearța care a zguduit lumea.....	33
O imagine mai tăioasă a evenimentelor.....	39
Oamenii nevăzuți.....	55
Fermecătorul KGB belgrădean, anunță-te!.....	59
Vorbește ca să te văd.....	63
Încă nu am scris cartea.....	75
<i>Golgota dunăreană</i>	76
<i>Bucureștiul înainte de asediu</i>	79
<i>Aducere-aminte despre întrecerea cu „Orient Express”-ul</i>	81
<i>Începutul la Belgrad – sfîrșitul la București</i>	85
<i>Învingătorul român</i>	88
„Sub steagul internaționalismului”.....	91
Radioul indezirabil.....	97
Istoria pe bilețele: Jurnal.....	99
Jurnalul apare la Belgrad.....	132
Cominform-ul ca destin.....	135
Vodcă pentru Dobrica Ćosić.....	175
Medalioane: Stalin și Radio Iugoslavia.....	181
<i>Doi căpitani</i>	183

<i>Spiritul prințului domnesc sîrb</i>	185
Din nou despre Dunăre.....	189
Revoluția își mănîncă într-adevăr copiii.....	191
„Relații excelente între București și Belgrad”.....	195
Colegii de la „sîrbă”.....	199
„Micuțule, vrei fotografia?”.....	201
Correspondentul în dificultate.....	205
Istoria și destinul personal / Darko Ribnikar.....	207
„Iugoslavia liberă” între Volga și Dunăre / Ljubodrag Dimić.....	211
Postfață de Acad. Florin Constantiniu.....	215
Omul care a fugit din Iugoslavia lui Tito de dragul URSS / Romulus Căplescu.....	219
Note despre autori.....	224

Milan Petrović în emisiunea „Oamenii nevăzuți”, Radio Belgrad, 2 ianuarie 2008

Munca la Radio „Iugoslavia liberă” s-a desfășurat în condiții de profundă conspirativitate. Când unul dintre ziariști s-a îmbătat și a devenit nesigur, postul de radio a fost mutat într-un loc nou. Ziaristul cu pricina era corespondentul „Tanjug”¹-lui, pe care rușii îl aduseseră special pentru această muncă. Era singurul care știa limba literară. Noul sediu a fost într-una dintre cele mai luxoase vile din „Dedinje”² al românilor” (n.t. cartierul Primăverii). Nimeni nu ar fi visat că acolo se află un post de radio ilegal.

De ce a fost atîta conspirativitate? A fost vorba despre faptul că în jurul nostru mișunau tot felul de agenți ai diferitor servicii de

spionaj, căci era vremea luptei „bloc contra bloc”. Ne căutau. Trebuia să se găsească unde se află postul de radio, de unde își emitea programul. Centrul de emisie era departe de București. Șefii ne-au vorbit despre faptul că există posibilitatea să fim răpiți. Poate că s-a și exagerat cu această prudență, dar și ea făcea parte din propagandă. În orice caz, deplasarea aceea cu mașinile în secret, ziua și noaptea, vorbea despre faptul că exista, poate și nemotivat, teama de primejdie, dar și că, s-a crezut, acest lucru ridică nivelul spiritului revoluționar. Nici chiar soția mea nu avea voie să știe unde lucrez și plec noaptea.

¹ **Tanjug** (n.t. a se citi *tanjug*): agenția oficială de știri a Iugoslaviei. Numele este un acronim al numelui original integral *Telegrafska agencija nove Jugoslavije* (n.t. Agenția de Telegraf a noii Iugoslavii). Înființată pe 5 noiembrie 1943, în plin război, Tanjug I-a avut ca prim director pe Vladislav Ribnikar, ziarist din familia care înființase în anul 1904 celebrul ziar *Politika*. După destrămarea Iugoslaviei, a devenit agenția de știri a Serbiei, a trecut prin mari greutăți financiare și a fost privatizată în anul 2021 sub numele de **Tanjug Tačno** (n.t. Tanjug Exact), preluată fiind de firma Tačno (n.t. a se citi *tačeno*) din Belgrad.

² **Dedinje** (n.t. a se citi *dedinje*): cartierul de lux al Belgradului. După o primă proprietate construită de regele Aleksandar Obrenović (n.t. a se citi ... *obrenovici*) la începutul secolului al XX-lea, în perioada interbelică au urmat numeroase altele. În timpul lui Tito, numele cartierului era sinonim cu reședința lui.

Postul de radio înghițit de timp

Cititorii au în față o carte documentară despre puțin cunoscutul post de radio al emigranților, „Slobodna Jugoslavija” (n.t. „Iugoslavia liberă”; a se citi *slobodna iugoslavia*). Acest radio și-a emis programul de la București din anul 1949 pînă în 1954. Milan Petrović a fost ziarist, secretar de program și redactor al „Iugoslaviei libere”. Aventura sa începe în perioada Cominform-ului³ în Iugoslavia. În loc să opteze pentru drumul bine stabilit al unui tânăr ofițer de carieră în Armata Populară Iugoslavă (JNA), el se hotărăște, din motive ideologice, să treacă Dunărea înot și să fugă în România. S-a pomenit în zona de graniță a relațiilor dintre două lumi comuniste certate, pe care le conduceau Stalin și Tito. Interesant este, chiar sub multe aspecte, faptul că „dosarul vieții” lui Petrović, extrem de neobișnuit, a luat naștere în condiții de luptă politică aspră, în care, surprinzător, a fost loc și pentru puțin romantism.

„Internetul ca destin” este parafraza unui titlu din carte, dar se poate folosi cu precizie matematică și în cazul lui Petrović cel de astăzi pentru că dacă nu ar fi existat utilizarea celei mai semnificative descoperiri în comunicare din epoca modernă, nu s-ar fi aflat nici dacă mai este în viață cineva din generația de emigranți cărora „România le-a fost destin”, iar Radio „Iugoslavia liberă” spațiul mediatic din care au acționat. Această neobișnuită circumstanță cu Internetul a jucat un rol decisiv în elaborarea cărții de față. Întîlnirea mea (n.t. cel de-al doilea autor) neașteptată, pe cale virtuală, cu Milan Petrović și evenimentele ce au decurs din ea, vor fi descrise amănunțit drept mici minuni ce se întîmplă imprevizibil, chiar așa cum i s-au întîmplat și lui Petrović. Un postmodernist ar putea spune despre el că viața i-a fost alcătuită „din miracole”. Și cartea de față este făcută din așa ceva. Dar cum de și-a păstrat Petrović vitalitatea și a intrat în lumea electronicii este o întrebare la care are răspuns doar cel ce pe toți ne privește și ne călăuzește destinele.

³ **Cominform** (Biroul Comunist de Informații): denumirea prescurtată a Biroului de Informații al Partidelor comuniste și muncitorești, organizație înființată după cel de-Al Doilea Război Mondial (1947-1956) cu scopul de a controla evoluția ideologică și politică a statelor și partidelor comuniste europene.

Pentru mine, ca ziarist care nu aparține generației lui Petrović din anii douăzeci ai secolului trecut, întâlnirea cu Petrović, în noiembrie 2007, a fost o ocazie care nu trebuia ratată. Din tot acest fericit concurs de împrejurări a luat naștere această a doua mea carte despre emigrația noastră, dar acum despre cea spre Răsărit.

Toate documentele despre Radio „Iugoslavia liberă” din arhivele de la București, precum și mărturiile sale sub formă de mici file de jurnal, Petrović mi le-a trimis la Belgrad prin poșta electronică și astfel s-a asamblat întregul despre radioul situat, plastic vorbind, „între Dunăre și Volga” sau „între UDBA și KGB” (n.t. UDBA – Direcția Securității de Stat, în Iugoslavia; KGB – echivalentul UDBA în Uniunea Sovietică). Uniunea Sovietică a organizat și a sprijinit material „Iugoslavia liberă”, ca post de radio de propagandă, al cărui scop era lupta împotriva *revizionismului lui Tito* și sublinierea rolului conducător al URSS în lumea comunistă. Dar, când relațiile dintre cele două partide s-au normalizat, iar mașinăria de propagandă a fost redusă la tăcere, a dispărut și acest post de radio și activitatea oamenilor care erau în serviciul lui.

De timpurile acelea ne desparte mai mult de o jumătate de veac.

Intenția autorilor a fost de a contribui la cunoașterea apariției emigrației iugoslave procomuniste, antititoiste. Această emigrație a avut o viață paralelă cu țara mamă, la fel ca și cealaltă emigrație, cea anticomunistă, mai numeroasă, croată, sârbă și slovenă, care a ieșit din cel de-Al Doilea Război Mondial scindată din punct de vedere național. Emigrația anticomunistă a apărut pe scena politică în statele așa-numitei „lumi libere” și aici și-a găsit refugiul. Occidentul a sprijinit-o în decursul „războiului rece” cu Uniunea Sovietică. Acel sprijin, măsurat cu cântarul timpului, a durat pe tot parcursul celei de-a doua jumătăți a secolului trecut. Aceste două emigrații aflate pe poziții opuse – una împotriva lui Tito, dar nu și împotriva comunismului, iar cealaltă anticomunistă – s-au înțeles câteodată, e adevărat că foarte rar, în ceea ce privește antitoismul lor. De exemplu, dacă un ziar din Canada publica vreun articol aspru împotriva lui Tito, Radio „Iugoslavia liberă” îl cita fără prescurtări. Redacția era abonată la ziarele emigranților iugoslavi din Occident. Dar au fost și altfel de exemple. Despre ele vorbește evocator o scrisoare a lui Petrović:

De la profesorul doctor Konstantin Grujić (n.t. a se citi ... *grujici*), care trăiește la Abidjan, în Coasta de Fildeș, am primit aceste pagini, pe care le trimit ca anexă. Ca emigrant politic, el a fost redactor la „Iugoslavia liberă”.

Citez o parte din scrisoarea lui:

„În calitate de redactor al «Iugoslaviei libere», am primit în anul 1954, de la Partidul Comunist din Italia, manuscrisul jurnalului unui prizonier de pe Goli otok⁴ (n.t. Insula pustie; a se citi *goli otok*). Timp de o lună, încontinuu, am citit extrase din jurnal și am trimis în eter în diverse limbi mărturiile despre torturile organizate de Tito...”

Petrović adaugă în scrisoarea sa și câteva date biografice foarte interesante despre Grujić:

⁴ **Goli otok**: insulă în nordul Mării Adriatice, lângă coasta Croației; stîncoasă, fără surse de apă, sub bătaia vînturilor aspre de iarnă și în căldura toridă a verii (peste 40 de grade Celsius), lipsită aproape total de vegetație și nelocuită, Goli otok era locul ideal pentru prizonierat/exterminare, folosit ca atare în secolul al XX-lea. În Primul Război Mondial, Austro-Ungaria a trimis aici prizonierii ruși de pe Frontul de Est. Între 1949-1956, întreaga insulă a fost lagăr de concentrare/muncă silnică în cariere de piatră pentru deținuții politici, opozanți ai noii conduceri a Iugoslaviei. Statisticile consemnează 50.000 de deținuți politici, dintre care 5.000 au murit pe insulă, iar un număr impresionant de cca 10.000 au murit în anii imediat următori eliberării. „Goli otok este doar vârful icebergului, cel mai șocant, în orice caz cel mai crîncen, dar cei 75% dintre activiștii comuniști epurați din partid dau adevărata măsură a evenimentelor.”, se afirmă la pag. 49 din Dosarul pregătit de Alain Jejić (n.t. a se citi ... *jejicici*) sub titlul de *Lagărul de concentrare de la Goli otok, emblemă infamă a Iugoslaviei titoiste*, apărut la Éditions Delga, Paris, 2021. „[...] de-a lungul timpului, un veritabil sistem concentraționar însumînd o duzină de lagăre și zece închisori (fără a lua în calcul centrele de detenție clandestine a căror existență este atestată, dar al căror număr nu se va ști ca atare determina) va fi pus la cale. [...] În afară de Goli otok, lagăre de concentrare sînt instalate pe insulele Sveti Grgur, Ugljan (n.t. a se citi *uglian*), Rab, Vis, Korčula (*korceula*) și Ram (pe Dunăre), pe continent la Sisak, Lonjsko (*lonisko*), Polje (*polje*), Vareš (*vareș*), Jasenovac (*jasenovac*), Petrovaradin (*petrovaradin*), Stolac (*stolaț*), completate de închisorile de la Bileća (*bilecea*), Zabela (*zabela*), Zenica (*zenița*), Stara Gradiška (*stara gradiška*), Sremska Mitrovica (*sremska mitrovița*), Banjica (*banjița*), Lepoglava, Požarevac (*pojarevac*) și Glavnjača (*glavniacea*) de la Belgrad.” (Alain Jejić, pag. 39). Goli otok împreună cu insula Rab, lagăr destinat ofițerilor, și insula Sveti Grgur (n.t. Sfîntul Grigore în limba croată), lagăr de concentrare pentru femei, alcătuiau arhipelagul-gulag al lui Tito; erau numite generic Goli otok. Între 1956-1988, Goli otok a fost închisoarea Croației pentru condamnații de drept comun.

Cînd Algeria și-a cîștigat independența, mulți și-au trimis acolo specialiștii. Așa a procedat și România. În anul 1982, Grujić a acceptat să plece în Algeria și a predat acolo științe economice. Vorbea foarte bine francezește. Condițiile oferite erau foarte stimulante. Dar, cînd Ceaușescu a ordonat ca jumătate din salariul în dolari să se trimită în țară, Grujić a renunțat la contract și a plecat să predea economie la Universitatea din Coasta de Fildeș. În scurt timp, acolo a devenit și businessman, a deschis cîteva școli particulare de învățămînt economic. Trăiește la Abidjan de mai bine de douăzeci de ani.

Și, în ciuda faptului că pe frontul din Srem a fost grav rănit, Grujić este încă foarte vital la frumoasa sa vîrstă de 82 de ani. Pregătește o carte despre renașterea ideilor socialiste. A rămas pe pozițiile stîngii marxiste.

Această carte nu este scrisă în apărarea stalinismului sau Cominform-ului. Nu este istoria „războiului rece și a păcii fierbinți”, cum eventual s-a așteptat de la ea. Cartea conține documente puțin cunoscute opiniei noastre publice, documente care oferă specialiștilor material de bază pentru cercetare, iar cititorilor curioși o lectură interesantă.

Viața lui Petrović, care s-a împletit cu politica Uniunii Sovietice față de Iugoslavia, prezentată astfel, fără dorința de a scorni cîtuși de puțin, capătă elemente de roman documentar.

În carte este introdusă și Dunărea pentru ca textul să fie interesant și pentru aceia pe care nu-i interesează istoria, dar nu numai din această cauză. Marele fluviu european, care leagă și desparte lumi, apare aici ca o ființă mitică și participă la întîmplările descrise.

Dacă prin acest gest dramaturgic cartea ar fi primit doar elemente de *thriller*, atunci ar fi fost doar o *simplă distracție*. Dar totul este mult mai complex decît pare. Acea perioadă a anilor cincizeci nu a „înghițit” doar un post de radio, ci întregi sisteme sociale și țări. De aceea, sensul cărții despre „Iugoslavia liberă” este foarte semnificativ.

Sociologul dr. Božidar Jakšić (n.t. a se citi *bojidar iakšici*) a definit acea perioadă drept conflictul dintre două stalinisme:

Antistalinismul PCI (n. t. Partidul Comunist din Iugoslavia) a apărut ca răspuns la presiunile îngrozitoare ale URSS și ale „mașinăriei” partidelor comuniste estice și vestice, care au transpus în fapt și au sprijinit fără să crîcnească politica lui Stalin. Pe plan intern iugoslav, acest antistalinism s-a transformat într-un efort uriaș de a se demonstra credința și devotamentul față de „marxism-leninismul” stalinist. În felul

acesta s-a și întîmplat ca, după modelul gulagului, să se înființeze lagărul Goli otok, ca unul dintre simbolurile acelor vremuri, odios loc de tortură, destinat în primul rînd comuniștilor din Iugoslavia.

Recent, ca un fel de ecou al influenței lui Stalin asupra generațiilor actuale de comuniști din Rusia, agenția de presă VIA din Belgrad, în fruntea căreia se află Živica Tucić (n. t. a se citi *jivița tućici*), analist pe probleme de religie, a transmis această știre neobișnuită:

3 august 2008

Stalin propus să fie sfînt

Comuniștii din Leningrad, Sankt Petersburgul de astăzi, au adresat o scrisoare Patriarhiei de la Moscova, propunînd ca Iosif Visarionovici Giugașvili-Stalin (1879-1953) să fie inclus în rîndul sfinților.

Ei consideră că este vorba despre cea mai mare personalitate istorică a Rusiei. I-a învins pe cîmpitorii străini, a unit pămînturile rusești, a creat locuitorilor un minimum de siguranță socială; într-un cuvînt, el este „părintele națiunii”. Au fost lagăre, dar nu atîtea pe cît s-a spus.

Patriarhia de la Moscova a calificat propunerea drept „monstruoasă”. Pentru că este afurisit de Biserică, nu i se poate sluji nici pomenirea, darămite să fie candidat pentru canonizare. A-l propune să fie sfînt reprezintă o „necuvîntă și un cinism istoric”, consideră Patriarhia.

Dragoslav Simić

Goli otok, locul sinistru al marilor crime